

minskades inför dessa fakta, så synes det likväl föga sannolikt, att hans spaningar krönts med framgång. Åtminstone har Adlerbeths korrespondens intet att förmåla om någon följande rättegång i saken. Och ehuru Adlerbeth som en gammal upplysningens förkämpe betraktade hela förloppet med en viss öfverlägsenhet, skulle han dock säkerligen ej underlåtit att gifva sin son meddelande om ett eventuellt juridiskt efterspel till den egendomliga gnidelskuren.

Oscar Wieselgren.

En germansk julfest i Konstantinopel på 900-talet.

Den byzantiske kejsaren Konstantin Porphyrogennetos (regerade 912—959) skildrar i sin bok: *De ceremoniis aulae Byzantinæ*, I: 83, på följande sätt: Saker som äro att iakttaga vid nittonsoffors- eller nittonbordsfesten, under hvilken den s. k. gotiska leken firas.

På nionde dagen i dodekaemos eller de tolf dagar, som följa näst efter Kristi födelsefest, och som tillbringas under glädje och gamman, när herrarna skola sätta sig till middagen, som brukar kallas vinskördsmiddagen, då stå vid de båda ingångarna till den stora matsalen med de nitton sifforna de, som äro färdiga att utföra den gotiska leken. De stå uppställda på följande sätt. Framför den vänstra ingången till matsalen, där också amiralen står, står chefen för veneterna¹ med en del gemene och flöjtblåsare ur sin afdelning. Bakom honom stå två goter klädda i gownia² med håret utåt och masker af olika utseenden, samt i vänstra handen skölden, i den högra däremot spön. Detsamma gäller ock chefen och en del af prasinernas parti, som stå vid högra ingången tillsammans med chefen för livvakten. Så snart kejsaren kommit från bollspelet till

¹ Veneter och prasiner voro från början cirkuspartier, men hade vid denna tid blifvit en indelning för hof, här och administration.

² Pellicea Saxonica (Luitprand: *Legat. Constant.* Antw. 1640, sid. 146). Engelska: gown, antagligen en speciellt germansk dräkt (C. Müller i *Zeitschr. f. Deutsch. Philol.* 14, s. 444), Rhenones aut pallia pellicea (Reiskes latinska öfversättning i *Corpus script. hist. Byzant.*).

häst, befaller han ceremonimästaren att införa dessa, och denna i sin tur generalintendenten för skådespelen. Sedan denne därefter gått ut ur stora matsalen, befaller han dem komma in. De skynda då hastigt in och slå på samma gång med spöna på sköldarna, som de bära, och åstadkomma därigenom ett stort buller, i det de ideligen ropa: jul, jul,¹ och nalkas så nästan ända fram till det heliga bordet. Då de äro straxt bredvid detta, springa de två afdelningarna från båda sidor tillsammans, så att de bilda en dubbelkrets. Sedan de på detta sätt sprungit tre gånger kring det heliga bordet, drager sig hvardera afdelningen tillbaka till sin plats, veneterna till vänstra sidan och prasinerna till den högra, och de af de två partierna, som kallas goter, uppläsa den s. k. gotiska sången:

Gaudeas, bonas vicinias, hagia!²
 Gaudete, socii bonam diem concertantes, hagia:
 Bonam horam tutubantes
 Bonum amorem insipientes!
 Ecce salvati nos, nana, deus, deus,
 Die vaciva, nana, a dæmone.
 Cum jubilatu jubilus jubilantes, nana
 Jubilus jubilantes, nana.

Då Ezekiel förde krig mot assyrerna, anana
 satte han sitt enda hopp till människornas kärleksfulle gud, anana,
 och underkufvade stammarna och de gudlösas uppror, hagia.
 Må frälsaren, o gode herre, nana,
 lägga som slaf för dina fötter hvarje din ovän.

Iber, Iber, jam tu incurvo tergo retrois, nana.
 Sic adeas imperatores.³

Sedan detta blifvit sagdt af goterna vid båda partierna, uppläsa de båda cheferna tillsammans med de gemene af båda partierna denna sång, som består af lika många verser som det grekiska språket har bokstäfver, och hvaraf hvar vers börjar med den grekiska bokstaf, som svarar mot dess ordningsföljd. Den lyder så:

¹ C. Müller, Zeitschr. f. deutsche Philologie 14, 1882, s. 448, anser textens τούλ felskrifvet för γούλ. Ännu lättare är det att förklara det som felskrifning för τούλ.

² Hagia, nana, anana: musiktermer.

³ Efter C. Kraus' rekonstruktion af texten i Beiträge zur Gesch. d. Deutsch. Sprache 20, s. 224 ff.

Anana. Af Guds obesegrade hand har du blifvit krönt, o himmelske herre, med segerns pris. — Bevisat har du dig såsom en önskvärd välgörare för hela jorden. — Gentemot fiender ädelmodig och stark, — gifvande åt romaren lifbringande välgärningar.

Sedan dessa fyra verser blifvit sagda, upprepa cheferna formeln: Hagias ta anate anetane, och därefter fortsätter versen:

Dina befallningar gälla bland fienden mer än vapen. — Du som är romarnas lif och rikedom men utlänningarnas fall och fördärf. — I dig har staten ett befast läger. — På din tron, o välgörare, har Gud gifvit dig kamrater, blomstrande unga grenar födda af dig.

Sedan detta blifvit sagdt, säga cheferna till goterna ordet: ampaato, i det de på samma gång gifva dem en vink med hufvudet och handen, och goterna dansa ringdans omkring de två cheferna och slå på sina sköldar med spöna, sägande: jul, jul; därefter skiljas de och återvända till sina platser. Cheferna däremot fortsätta att uppläsa sin dikt: I...K...L...M... Sedan äfven dessa fyra verser blifvit sagda, sker det så som förut är berättadt, och sedan goterna åter skiljt sig åt, är turen att uppläsa dikten åter hos cheferna: N...X...O...P... Sedan dessa fyra verser blifvit sagda, svänger åter de uppträdandes krets rundt, och därefter framsäger åter afdelningarnas anförare verser börjande med: R...S...T...Y... Sedan detsamma blifvit upprepadt för sista gången, säga till slut cheferna: Dina dygder utsända det kraftiga ljuset, och det i hela din makt. Må Kristus vara med eder alla, beskyddande och omhuldande eder, o I herrar och styrare af landets öde, som regeren genom hans beslut och vilja.

Sedan den alfabetiska sången slutats, säga cheferna polychronium eller: Må Gud göra ditt välde långvarigt. Men goterna slå med spöna på sina sköldar, ropa ideligen: jul, jul, och springa ut, veneterna till vänster, prasinerna till höger.

Redan tidigt började tyska germanister sysselsätta sig med denna beskrifning. Så Massman¹ och J. Grimm.² Det är likväl

¹ Haupts Zeitschr. f. deutsch. Alterth. I. 1841.

² Geschichte d. deutschen Sprache, I. 1848, s. 451.

hufvudsakligen den »gotiska sången» som intresserar dem. Denna är nämligen transkriberad med grekiska bokstäfver och så omkastad och korrumpierad, att dessa båda lärda trodde sig här se en verklig gotisk sång. Då det sedan uppvisades, att textens underlag varit latin, då denna blifvit rekonstruerad,¹ och det visat sig endast vara ett af de vanliga lofkväderna till kejsarens ära, synes det som om beskrifningen ej vidare intresserat dem.

Ser man närmare på hvad kejsar Konstantin här berättar, märker man snart, att denna fest är sammansatt af två moment. Det är ett främmande, tydligen germanskt folk, som inför kejsaren uppför sina julceremonier, men dessa afbrytas allt som oftast af de poetiska allokationer till kejsaren, som utgjorde en af de viktigaste beståndsdelarna af det byzantinska hofceremonielet. Dessa ha tydligen mest intresserat författaren här som öfverallt annorstädes i hans arbete. Se vi bort från dessa, återstår följande.

Två afdelningar, den ena från lifvakten och den andra från flottan, uppträda jämte sina chefer inför kejsaren. Vid hvardera afdelningen förekomma två personer utklädda i pälsar med håret utåt och i masker. Samtliga äro beväpnade med sköldar och spön, och under det de slå med spöna på sköldarna och ropa: jul, utföra de ringdanser.

Hvilka äro nu dessa uppträdande? Författaren kallar dem prasiner och veneter, men detta är endast namn på delar af hären. De fyra utklädda kallar han däremot goter, och stundom kallar han samtliga de uppträdande så. Men vid denna tid funnos inga goter i Konstantinopel. De hade försvunnit ur de främmande legotrupporna vid midten af 500-talet.² Vid denna tid var det ryssar, hvarmed då förstods i Ryssland bosatta svenskar, och varjäger, d. v. s. skandinaver, som utgjorde det germanska elementet inom dessa.

Två omständigheter synas mig dessutom tala för att det verkligen är varingarna det här är fråga om. Först den, att det var en afdelning af lifvakten och en af flottan, som deltog i leken, således

¹ Hufvudsakligen genom C. Müller i Zeitschr. für deutsche Philologie, 14, 1882, och C. Kraus i Beiträge zur Geschichte d. deutschen Sprache, 20, 1895.

² Reiskes kommentar till De ceremoniis. Bonnupplagan, s. 356.

från de delar af hären, i hvilka varingarna tjänstgjorde. Så också att vi från en senare tid veta, att varingarna verkligen deltog i kejsarens julfirande. Den Georgios Kodinos tillskrifna boken »De officiis» från midten af 1300-talet, skrifven som tillägg och utvidgning af De ceremoniis, säger i sin beskrifning af kejsarens måltid på juldagen: »Sedan komma också varingarna och önska många år på sitt språk, nämligen engelska, och genom att parvis hopslå sina yxor åstadkomma de stort buller.»

Jag skulle således vara böjd för att tro, att kejsar Konstantin Porphyrogennetos här gifvit oss den äldsta kända beskrifning af några skandinaviska julceremonier.

N. Sjöberg.

Skogsarbetarkoja från Hälsingland.

Kopparbergs och Hofors sågverks aktiebolags verkställande direktör herr Arvid Hernmarck har genom skogsförvaltare E. O. Hjälms i Bollnäs som gifva till Nordiska Museets afdelning å Skansen

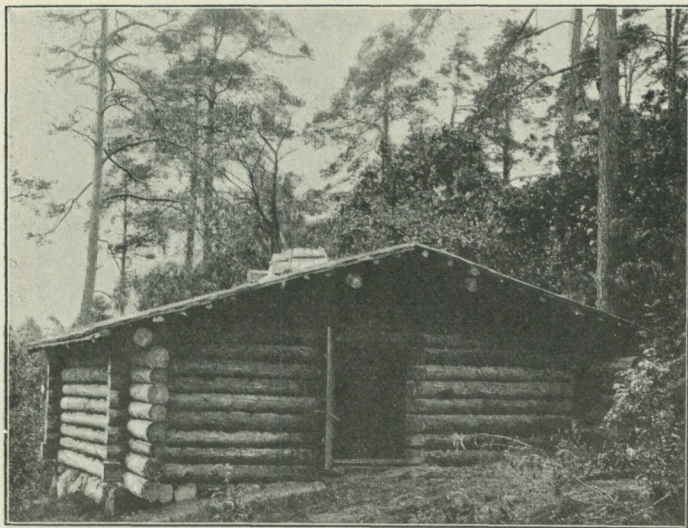

Fig. 1. Skogsarbetarkoja från Hälsingland.